

ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКИЙ ПІДХІД У СФЕРІ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Юшкевич О.Г., Харківський національний університет внутрішніх справ,
Харків, Україна

Стаття 3 Конституції України [1] закріплює загальнолюдське гуманітарне підґрунтя Української держави, гуманітарний вимір у здійсненні її влади. Відповідно до змісту цієї статті, дотримання прав людини – фундаментальна конституційна засада в Україні, дія якої відповідно спрямовує всю сукупність суспільно-політичних відносин. Одним із актуальних на сьогоднішній день є право громадян на доступ до публічної інформації, що гарантується ст. 34 Конституції України [1] та реалізується на підставі Законів України «Про доступ до публічної інформації» [2], «Про доступ до судових рішень» [3].

Особливе місце серед розпорядників публічної інформації займають суди загальної юрисдикції, отже саме на особливостях доступу до публічної інформації, що перебуває у їх розпорядженні, ми й хотіли би зупинитися.

По-перше, слід сказати, що під публічною інформацією, що перебуває у їх розпорядженні судів загальної юрисдикції, розглядається як будь-яка відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання судами загальної юрисдикції своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у їх володінні.

Всю публічну інформацію, що перебуває у їх розпорядженні судів загальної юрисдикції, можна поділити на процесуальну, що пов'язана із розглядом судами загальної юрисдикції юридичних справ, та

позапроцесуальну, пов'язану із організацією та функціонуванням судів загальної юрисдикції.

По-друге, право громадян на доступ до публічної інформації, що перебуває у розпорядженні суду, є відображенням прямої співпраці суду як розпорядника публічної інформації і громадян – запитувачів інформації, де суд є активним учасником і повинен забезпечити всі умови для того, щоб громадяни змогли реалізувати своє право [4, с. 11]. Така співпраця між судом та громадянами відбувається в межах адміністративно-правових відносин, що виникають поза сферою здійснення правосуддя, та зумовлює їх субсидіарний (допоміжний) характер, адже вони мають своїм об'єктом дії, поведінку громадян, яка не пов'язана з реалізацією основної функції судів загальної юрисдикції – із здійсненням правосуддя.

В цьому контексті зазначені відносини можна також розглядати як публічно-сервісні відносини, завдяки яким держава в особі суду обслуговує правомірні потреби й інтереси громадян. Цей напрям діяльності, як абсолютно справедливо наголошував В. Б. Авер'янов, уособлює публічно-сервісну складову функціонування агентів держави [5, с. 242–244], а отже, відсутні підстави не розглядати таку діяльність як надання послуг.

Аналіз положень Законів України «Про доступ до публічної інформації» [2], «Про доступ до судових рішень» [3], дозволяє зробити висновок, що суд в особі керівників судів загальної юрисдикції (судді) та працівників їх апарату надають громадянам різного роду послуги, що отримали назву судові послуги [6]. Наприклад, дії працівників апарату судів загальної юрисдикції, пов'язані із наданням відповіді на запит громадян, видачею копій судових рішень тощо.

По-третє, забезпечення доступу до публічної інформації, що перебуває у розпорядженні суду, здійснюється шляхом:

- 1) систематичного та оперативного оприлюднення інформації: в офіційних друкованих виданнях; на офіційних веб-сайтах в мережі Інтернет; на інформаційних стендах.

Окремо, слід акцентувати увагу на розробленні усіма судами загальної юрисдикції веб-сайтів, де вони розміщують актуальну інформацію. Так, практично всі суди загальної юрисдикції мають навіть окремий розділ щодо доступу до публічної інформації. Як правило, цей розділ містить: Положення про забезпечення доступу до публічної інформації у відповідному суді, Порядок взаємодії суду з представниками засобів масової інформації, форми письмового запиту на інформацію для фізичних, юридичних осіб, об'єднань громадян, Інструкцію щодо заповнення електронного запиту на інформацію, Інструкцію про порядок відшкодування фактичних витрат на копіювання або друк документів, звіти про опрацювання запитів тощо.

2) надання інформації за запитами на інформацію.

Вчетверте, у разі порушення законодавства про доступ до публічної інформації суди загальної юрисдикції як розпорядники публічної інформації несуть адміністративну відповідальність перед державою.

По-п'яте, рішення, дії чи бездіяльність відповідальних працівників судів загальної юрисдикції за доступ до публічної інформації можуть бути оскаржені як в адміністративному порядку, так і в судовому.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що законодавство України у сфері доступу до публічної інформації, зокрема, й що перебуває у розпорядженні судів загальної юрисдикції, відповідає основним положенням людиноцентричної концепції. Можна із впевненістю говорити про створення в Україні правових засад щодо забезпечення реалізації права громадян на доступ до публічної інформації, що перебуває у розпорядженні судів загальної юрисдикції.

Інше питання, що, як правило, стає на заваді ефективної реалізації будь-якого права громадян в Україні, це людський фактор, тобто відсутність належної кваліфікації та людських якостей у працівників апарату судів загальної юрисдикції, що відповідають за забезпечення доступу до публічної інформації, що перебуває у розпорядженні судів загальної юрисдикції.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про доступ до публічної інформації : закон України : від 13.01.2011 р. № 2939–VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.
3. Про доступ до судових рішень : закон України : від 02.10.1992 № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
4. Право на доступ до інформації: теорія та практика / О. Нестеренко, О. Северин. – Х. : Права людини, 2008. – 348 с.
5. Адміністративне право України : Академічний курс : підручник : у 2 т. / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Юрид. думка, 2004– . – Т. 1. Загальна частина. – 2004. – 584 с.
6. Москвич Л. М. Україні потрібна концепція судового управління / Л. М. Москвич // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 9. – С. 84–92.